

OBSAH

EDIČNÍ POZNÁMKA 5

PŘEDMLUVA 7

ÚVOD 11

Ustavení exilových komunit v Londýně v letech 1938–1945 15 • Kulturní aktivity exilových komunit v Londýně za války 16 • Tzv. „pódiové“ programy exulantů ve Velké Británii 17 • Londýn jako centrum kulturních aktivit emigrace 16 • Divadelní aktivity londýnských Němců 18 • Londýnské divadelní aktivity Rakušanů 21 • Londýnské divadelní aktivity Francouzů a valonských Belgičanů 25 • Polské divadelní aktivity 26 • Ruské divadelní aktivity 26 • Maďarské divadelní aktivity 27 • Divadelní aktivity dalších londýnských exilových komunit 27 • Londýnské divadelní aktivity čs. exulantů 27

PRVNÍ KAPITOLA – DO EXILU 29

Do exilu 31 • Británie jako azylová země 33 • Organizační zajišťování odchodu čs. uprchlíků do exilu 34 • Instituce a organizace pomáhající čs. občanům v odchodu do britského exilu 36 • Podpůrné organizace British Committee for Refugees from Czechoslovakia a Czechoslovak Refugee Trust Fund 37 • První dvě fáze příchodu čs. uprchlíků na britské území 39 • První „přilivová vlna“ čs. emigrace 39 • Druhá „přilivová vlna“ čs. emigrace 40 • Čekání na víza v průchozích státech 43 • Čekání na víza v Polsku 44 • Úloha organizace CRTF při posuzování žádostí čs. uprchlíků o udělení azylu ve Velké Británii 45 • Organizační zajišťování exodu čs. občanů usilujících zapojit se do boje proti okupantům v rámci čs. zahraničních vojenských jednotek 47 • Rozsah a základní demografický charakter čs. emigrantské komunity ve Velké Británii 49 • Rozsah čs. exilové obce ve Velké Británii 49 • Věková struktura čs. exilové obce 50 • Sociální rozvrstvení čs. emigrantské obce ve Velké Británii 52 • Národnostní složení čs. emigrantské obce 52 • Složení čs. emigrantské obce z hlediska nábožensky konfesijního 54 • Politická orientace příslušníků čs. emigrantské obce 55 • Existenční podmínky života čs. emigrace ve Velké Británii 57 • Čs. oficiální instituce ve Velké Británii 59 • Czechoslovak Refugee Trust Fund jako organizační základna společenského života čs. exulantů 60 • Společenské organizace čs. emigrace 63 • Instituce čs. exilového společenského života v Londýně 67 • Založení mládežnických organizací evropských exulantů ve Velké Británii 72 • Založení organizace Mladé Československo 73 • Programové zaměření Mladého Československa 76 • Mladé Československo jako kulturní a kulturněpropagační instituce 77 • Předpoklady rozvoje kulturních a uměleckých aktivit čs. emigrace ve Velké Británii 78 • Základní rysy kulturněpolitického „programování“ čs. exilové kulturní a umělecké tvorby „pódiového“ typu 83 • Folklorní umění v kulturních programech čs. emigrace 84 • Artificiální umění v kulturních programech čs. emigrace 85 • Domácí literární tvorba v „pódiových“ pořadech čs. azylantů ve Velké Británii 85 • Kulturní a umělecké aktivity rozvíjené čs. emigranty v oblasti pěstování hudební kultury artificiálního typu 86 • Čs. profesionál-

ní umělci v londýnském exilu 87 • Tvůrčí kolektivy vzniklé v britském exilu z iniciativy čs. profesionálních uměleckých tvůrců 90 • Účast čs. exilových profesionálních umělců v britském kulturním a uměleckém životě 91 • Amatérští kulturní pracovníci 92 • Josef Kodíček 92 • Viktor Fischl 95 • Evžen Klinger–Kornel Synek 96 • Eduard Goldstücker 97 • Anna Jandová–Patzaková 98 • Josef Löwenbach 98 • Rudolf Fuchs 99 • Ernst Sommer 100 • Bruno Adler–Urban Rödl 101 • Eva Priesterová 102 • Bohumil Vančura 103 • Julius Gutmann 104 • Marie Hlouňová 105 • Gita Morenová (Fischerová) 106 • Karel Hořic (Horschitz) 107 • Hans Walter Süsskind 107 • Líza Fuchsová 110 • Divadelní skupina Mladého Československa 110 • Ota Ornest 111 • Pavel Tigríd a Josef Schwarz 113 • Existenční postavení trojice Ornest–Tigríd–Schwarz v britském exilu 115 • Kulturní a umělecké aktivity trojice Ornest–Tigríd–Schwarz v britském exilu 116 • Josef Lederer–Jiří Klan 118 • Věra Langrová 119 • Marie (Marianne) Hellerová 120 • Jiří Weiss 120 • Podíl divadelních umělců německé národnosti na kulturních aktivitách čs. emigrace v Londýně 121 • Heinrich Fischer 122 • Julius Gellner 124 • Paul Lewitt 126 • Charlotte Küterová 127 • Friedrich Richter 127 • Paul Demel 128 • Herbert Lom 130 • Elsbeth Warnholtzová 132 • Anna Maria Joklová 134 • Programová východiska „pódiové“ kulturní tvorby centrální divadelní skupiny Mladého Československa–Dramatické skupiny Čs. kulturního střediska v Londýně (později působící pod záštitou Klubu čs. britského přátelství) 136 • Shody v oblasti ideových postojů 138 • Programový vliv E. F. Buriana na tvorbu centrální divadelní skupiny Mladého Československa 140 • Ideově–umělecký vliv Osvobozeného divadla na utváření programových východisek tvorby centrální divadelní skupiny Mladého Československa 147 • První projevy kulturních aktivit čs. pomnichovských exulantů v Londýně a okolí 149 • Soukromé kulturní besedy a večírky čs. emigrace 150 • Společenský význam soukromých kulturních besed a večírků čs. emigrace 154 • Domácí besedy a večírky čs. exulantů v roce 1939 154 • Soukromé besedy a večírky Ornestovy družiny 156 • První veřejné kulturní a umělecké pořady čs. emigrace 158 • Kulturněpropagační práce čs. emigrace ve Velké Británii 160 • Centra oficiální kulturněpropagační práce 161 • Nezávislé kulturněpropagační aktivity 162 • Centra nezávislé kulturněpropagační práce 162 • Ústřední kulturní komise skupin samosprávné organizace čs. uprchlíků podporovaných Czechoslovak Refugee Trust Fundem: Československé kulturní středisko v Londýně–Czechoslovak Cultural Centre in London 164 • Kulturní komise Jednotné československé skupiny samosprávné organizace uprchlíků podporovaných CRTF 164 • Dvoukolejnost kulturněpropagační práce čs. emigrace 165 • Kulturněpropagační aktivity čs. exilových oficiálních míst 166 • Účast čs. emigrace na rozhlasovém vysílání British Broadcasting Corporation 166 • Čs. oficiální kulturní a umělecké podniky propagačního zaměření 169 • Vztah vedení čs. zahraniční odbojové akce k hudebnímu a divadelnímu umění 170 • Pokusy o institucionalizaci nezávislých kulturněpropagačních aktivit čs. exilové komunity 171 • Kulturněpropagační akce pořádané při příležitosti náboženských svátků a politických a kulturněpolitických výročí 172 • Duchovní odkaz významných osobností českých dějin jako téma čs. zahraniční propagandy 175 • Cyrilo–metodějský a svatováclavský kult v čs. zahraniční propagandě 175 • Propagandistické využívání památky mistra Jana Husa 176 • Propagandistické využívání památky prezidenta T. G. Masaryka 177 • Česká umělecká tvorba ve službách čs. zahraniční osvobozovací akce 178 • Propagandistické využívání díla Antonína Dvořáka 178 • Propagandistické využívání díla Bedřicha Smetany 179 • Propagandistické využívání děl moderních českých hudebních skladatelů 181 • Leoš Janáček na britských koncertních scénách 181 • Propagandistické využívání díla Karla Čapka 182 • Odboj čs. lidu proti německým okupantům jako téma čs. zahraniční kulturněpolitické propagandy 183 • Téma „antihrdinských“ forem odporu českého obyvatelstva proti německé okupaci v čs. zahraniční kulturní pro-

pagandě 184 • Kulturněpolitické akce k podpoře mezinárodní solidarity antifašistických sil iniciované ve Velké Británii v první polovině roku 1939 německými, rakouskými a britskými centry kulturní a umělecké práce 186 • Kulturní a umělecké aktivity rozvíjené Němci, Rakušany a Čechoslováky v létě roku 1939 v prostředí prázdninových táborů 187 • První manifestace solidarity národů bojujících proti fašismu organizované Brity 189 • Slavnost k uctění památky mistra Jana Husa 190 • Pamětní akt k počtě čs. zahraničních legií z doby první světové války 191 • Pamětní akt k uctění památky Tomáše Garrigua Masaryka 191 • První kulturněpropagační podniky uspořádané z iniciativy řadových čs. emigrantů českého původu 191 • Husova oslava v Little Tavistock Theatre 192 • Čtyřiaadvacet černých ovcí 193 • Divadelní aktivity čs. uprchlíků německého, rakouského a česko-německého původu 194 • Die schaffende Emigration 195 • 24 Schwarze Schafe-4 & 20 Black Sheep 197 • Revue Going, Going-Gong! 198 • Laterndl (Die Laterne-The Lantern) 200 • Revue Unterwegs 202 • Česká dramatická díla nastudovaná britskými profesionálními divadly v první polovině roku 1939 206 • Čapkova Matka v nastudování souboru London Q-Theatre 207 • Prodaná nevěsta na scéně Royal Opera House Covent Garden 209 • Závěr prvního období kulturních a uměleckých aktivit čs. emigrace ve Velké Británii 211

DRUHÁ KAPITOLA - PO VYPUKNUTÍ VÁLKY 213

Vypuknutí nové světové války 215 • Sovětsko-německý pakt o neútočení a vzájemné konzultační a hospodářské pomoci 216 • Vznik podmínek pro rozvoj čs. zahraniční osvobozovací akce ve Velké Británii 217 • Proměna existenčních podmínek života čs. exulantů ve Velké Británii 219 • Nové kolo prověřování politické spolehlivosti emigrantů pobývajících na území Velké Británie 221 • Obecné podmínky pro kulturní a uměleckou práci 223 • Diferenciace politických postojů čs. emigrace ve vztahu k vzniklému válečnému konfliktu 224 • Postoj Mladého Československa k válce s Německem 226 • Prostředky levicové protiválečné propagandy 227 • Vyslání British Broadcasting Comporation pro Československo 228 • Založení listu Čechoslovák v Anglii 230 • Kulturněpropagační činnost oficiálních center čs. zahraniční odbojové akce 231 • Čs. oficiální kulturněpropagační aktivity 231 • Oslavy jedenadvacátého výročí založení Československé republiky - 28. říjen 1939 232 • Oslava 28. října 1918 v Londýně 233 • Foylův literární oběd v Grosvenor House 233 • Kulturněpropagační činnost ochotníků z řad čs. emigrace 234 • Hlavní programové útvary kulturní a umělecké tvorby čs. exilových ochotnických družin ve Velké Británii v první válečné sezoně 235 • Programová linie veřejných „pódiových“ prezentací ukázek lidové kultury a umění národů Československa 235 • Programové útvary artificiálního původu 237 • Kulturní komise Jednotné československé skupiny samosprávné organizace uprchlíků při Czechoslovak Refugee Trust Fundu a její péče o vzestup hodnotové úrovně kulturních a uměleckých podniků čs. emigrace 238 • Kulturní aktivity ochotnických kolektivů působících v tzv. čs. domovech 240 • Kulturní pořady čs. emigrantů v Margate 240 • Kulturní večery v Broadstairs 240 • Kulturní večery v Horsmonden 241 • Kulturní večery v Reigate 241 • Kulturní večery v Birchington on Sea 242 • Vystoupení birchingtonských v Londýně 244 • Večírky uspořádané k počtě Čechoslováků v Londýně z iniciativy rakouských emigrantů 244 • Nové britské kulturněpolitické aktivity zaměřené na posilování mezinárodní družby účastníků boje proti fašistické agresi 245 • Ustavení Dramatické skupiny Československého kulturního střediska v Londýně - Dramatic Group of Czechoslovak Cultural Centre in London 247 • Ustavení Českého tria-Czech Tria 248 • Folklorní pořady 249 • Koncert mezinárodní družby uspořádaný Young Man's Christian Association (YMCA) v Knightbridge 249 • Mezinárodní

koncert lidových písní a tanců evropských národů v Anne Besant Hall 250 • Recitační a divadelní pořady Mladého Československa 251 • Kulturní pořady uvedené čs. emigranty v Londýně ve dnech prosincových svátků 1939 252 • Mikulášská zábava v Československém klubu v Londýně 252 • Mikulášský večer Jednotné čs. skupiny CRTF 253 • Křest svatého Vladimíra 253 • Burianova adaptace Křtu svatého Vladimíra 254 • Tigridův pokus o scénický přepis Křtu svatého Vladimíra 255 • Satirické písně v Mikulášském večeru z roku 1939 258 • Satirické skeče v Mikulášském večeru z roku 1939 261 • „Betlémská scéna“ v Mikulášském večeru z roku 1939 262 • Ohlas Mikulášského večera z roku 1939 262 • Pořad vánoční poezie evropských národů v operním divadle Sadler's Wells Theatre 262 • České koledy ve Velké kongregační síni anglikánské církve 263 • International Concert v Sadler's Wells Theatre 264 • Ukázky českého a moravského lidového umění v Sadler's Wells Theatre – Lidová suita I. 265 • Vzor Ornestovy Lidové suity – Burianova Vojna 266 • Ornestova Lidová suita 268 • Večery pořádané v zimě 1939/1940 k uctění památky významných osobností českého duchovního života 274 • Večery na počest Karla Čapka 275 • Vzpomínka na Karla Čapka v anglickém PEN-Clubu 275 • Večery In Memory of Karel Čapek 275 • Dramatická revue Život a smrt 278 • Ohlas čapkovských večerů 284 • Večer k počtě Karla Čapka v Guilfordu 286 • Čapkův večer ve Sluisu 287 • Programy uspořádané roku 1940 k uctění památky Tomáše Garrigua Masaryka při příležitosti devadesátého výročí jeho narození 287 • Kulturní večer uspořádaný k oslavě nedožitých devadesátin T. G. Masaryka čs. exulanty v Londýně 288 • Básníci naší naděje 289 • Ohlas pásma Básníci naší naděje 292 • Večer k počtě T. G. Masaryka uspořádaný čs. emigranty ve Sluisu 293 • Zesílení kulturních aktivit londýnských profesionálních divadelních tvůrců česko-německého, německého a rakouského původu 293 • Večer československé lyriky v London Poets Clubu 294 • Kleine Bühne 294 • Laterndl 295 • Unsterblicher Schwejk (Nesmrtelný Švejk) 297 • Přechodný útlum tvůrčích aktivit divadelních skupin Mladého Československa a souputnických divadelních souborů německých a rakouských na jaře 1940 300

TŘETÍ KAPITOLA – ZA BITVY O BRITÁNII 303

Hitlerovský útok proti západní Evropě a jeho vliv na formaci politických poměrů ve Velké Británii 305 • Proměna demografické skladby čs. emigrantské obce 306 • Obtíže provázející začleňování nově příchozích Čechoslováků do čs. emigrantské obce ve Velké Británii 307 • Hegemonizace pozice Benešova vedení čs. zahraniční odbojové akce 308 • Izolace čs. levicových politických sil 309 • Další zhoršení postavení příslušníků německojazyčných exilových komunit 310 • Odraz nové společenské a politické situace v kulturním životě čs. emigrantské obce 312 • Personální posílení exilové obce čs. kulturních tvůrců a umělců ve Velké Británii 312 • Společenský a politický kontext vstupu nově příchozích čs. kulturních tvůrců a umělců na čs. exilovou kulturní scénu ve Velké Británii 313 • Přechodný útlum divadelních aktivit čs. exilových kulturních pracovníků levicové politické orientace 314 • František Langer 315 • Karel Břetislav Palkovský 319 • Jiří Mucha 321 • Karel Brušák 324 • Ivan Jelínek 326 • Josef Schrich 327 • Vilém Tauský 329 • Růžena Herlingerová 331 • Jiří Válek 332 • Otakar Kraus 333 • Jan Šedivka 334 • Otto Lampel a jeho družina 336 • Karel Lamač 340 • Vlado Clementis 341 • Kulturní aktivity příslušníků čs. zahraničních vojenských jednotek ve Velké Británii 342 • Tři fáze vývoje kulturních a uměleckých aktivit exilových Čechoslováků v Londýně ve druhé polovině roku 1940 a v první polovině roku 1941 343 • Zhoršení podmínek pro kulturní práci po Hitlerově útoku na Západní Evropu 343 • České trio v National Gallery 345 • Oslabení divadelních

aktivit londýnských německy mluvících emigrantských komunit **345** • Die Kammer-
 spiele – pokus čs. uprchlíků udržet za zostřené mezinárodně- i vnitropolitické situace
 v Londýně hry v německém jazyku **346** • Londýnské kulturní aktivity v době letecké
 „bitvy o Británii“ **347** • Oslavy státního svátku 28. října 1940 **349** • Oslava devadesá-
 tého výročí narození Charlotty Garriguové Masarykové **351** • Činnost německých
 a rakouských divadelníků v britských internačních táborech **351** • Obnovení běžných
 forem kulturního života po skončení letecké „bitvy o Británii“ **354** • Založení Česko-
 slovenského institutu **355** • Britsko-československé centrum – British-Czechoslovak
 Centre Club **357** • Československý Národní dům v Londýně **358** • První hudební
 pořady Československého institutu **359** • Pěvecká vystoupení v Čs. institutu v prvním
 období jeho existence **359** • Postavy z českých oper **360** • Československý chanson ve
 vyhnanství **361** • První koncerty komorní instrumentální hudby v Čs. institutu **363** •
 Koncerty Českého tria **364** • Koncerty Spojeneckého smyčcového kvarteta **365** •
 Československý institut a divadlo **365** • Československý institut jako středisko prezen-
 tace čs. filmové dokumentární tvorby **368** • Dokumentární filmy natočené Karlem
 Lamačem a Otto Hellerem v britském exilu v letech 1940 a 1941 **368** • Umělecké
 pořady v Československém domově v Canterbury Hall **370** • Soudobý proces proniká-
 ní dramatické tvorby Františka Langra na divadelní scény demokratického světa **371** •
 Langrova Jízdní hlídka v provedení ochotnického souboru čs. vojáků **374** • Londýnské
 vystoupení čs. vojáků s Langrovou Jízdní hlídkou **376** • Aktivity centrální divadelní
 skupiny Mladého Československa v období 1940–1941 **377** • Lidová suita II. – Art of
 Nations **378** • Hra o svatě Dorotě v provedení E. F. Buriana a jeho kolektivu **382** •
 Brušákova inscenace Hry o svatě Dorotě **383** • Žebrový Bakus–Český karneval **384** •
 Burianova inscenace Žebrového Bakuse **384** • Brušákův Žebrový Bakus–Český karne-
 val **385** • Ostatní programová čísla Lidové suity II. **386** • Ohlas Lidové suity II. **388** •
 Kulturněpolitický význam Brušákových inscenací českých lidových her **388** • Obnove-
 ní divadelní činnosti německých a rakouských emigrantů v Londýně **390** • Aktivity
 členů centrální divadelní skupiny Mladého Československa projevované v oblasti pub-
 licistiky **391** • Časopisy vydávané čs. emigranty ve Velké Británii **391** • Týdeník
 Čechoslovák **395** • Obzor **396** • The Central European Observer **398** • Nezávislé
 časopisy a časopisy levicové opozice **398** • Mladé Československo **399** • Nové Česko-
 slovensko **401** • Kulturní časopisy politické levice **403** • Kulturní příloha Mladého
 Československa **403** • Kulturní tribuna **404** • Kulturní zápisník **405** • Review **43** **406**
 • Aktivity čs. emigrantů ve Velké Británii rozvíjené v oblasti knižní ediční produkce
407 • Knižní edice tvůrců z okruhu Čechoslováka **407** • Knižní edice Mladého Česko-
 slovenska **408** • Ústy domova **409** • Skryté prameny **411** • Zem spieva **411** • Die
 Vertriebenen **411** • Význam edičních aktivit Mladého Československa **412** • Teoretic-
 ká reflexe kulturní a umělecké tvorby čs. uprchlíků pobývajících za války v exilu ve
 Velké Británii **413** • Teatrologické aktivity čs. londýnských exulantů **413** • Časopiseč-
 ké polemiky **414** • Spor o poměr čs. uprchlíků ke druhé světové válce **416** • Útok na
 Jiřího Voskovce a Jana Wericha **421** • Jiří Voskovec a Jan Werich ve Spojených státech
 amerických **421** • Divadelní činnost Jiřího Voskovce a Jana Wericha v USA **421** •
 Kulturněpropagační činnost Voskovce a Wericha v USA **423** • Polemika o politických
 postojích V + W a o jejich vztahu k čs. zahraničnímu odboji **424** • Doznění polemiky
 o politických postojích V + W **427** • Polemika o vztahu politiky a kultury **428** • První
 fáze diskuze o vztahu politiky a kultury **429** • Vystoupení Viktora Fischla **430** • Vy-
 stoupení Jiřího Muchy **430** • Vystoupení Karla Brušáka **432** • Reakce čs. exilové
 veřejnosti na Brušákovo vystoupení **433** • Vystoupení redakce Obzoru **434** • Vystou-
 pení Evžena Klingera–Kornela Synka **434** • Vystoupení Gríši Spurného **438** • Vystou-
 pení Egona Hostovského **439** • Další pokračování diskuze **442**

Obrat průběhu války v roce 1941: zásadní proměna světové mezinárodněpolitické i britské vnitropolitické situace 445 • Proměna politických vztahů uvnitř čs. emigrantské obce 446 • Proměna postavení čs. exilových umělců 448 • Proměna existenčního postavení členů centrální divadelní skupiny Mladého Československa 450 • Sjednocování sil čs. emigrace ve Velké Británii 451 • Vznik nových středisek kulturní práce 452 • Založení Czechoslovak–British Friendship Clubu – Klubu československo–britského přátelství 452 • Organizační struktura Czechoslovak–British Friendship Clubu – Klubu československo–britského přátelství 456 • Klub československo–britského přátelství jako organizačně–provozní základna divadelní práce 459 • Klub československých umělců v Londýně 460 • 1. valná hromada Klubu československo–britského přátelství a její doprovodné akce 461 • Nová fáze ideových diskuzí o politických a kulturněpolitických úkolech čs. emigrace 463 • Časový rozvrh diskuze 465 • Mediální ideologická příprava jednání 1. valné hromady Klubu československo–britského přátelství: představení hlavních témat diskuze 466 • Diskuzní vystoupení na 1. valné hromadě Klubu československo–britského přátelství 468 • Debatní večer CBFC věnovaný problémům čs. exilových kulturních aktivit 468 • Další pokračování a uzavření diskuze iniciované CBFC 469 • Diskuzní vystoupení vyslovující se k problematice sjednocování sil a prostředků čs. exilové obce v rámci jednotně organizované a řízené čs. zahraniční osvobodovací akce a k problematice utužování jejích spojeneckých svazků 470 • Vystoupení Bohuše Beneše 471 • Vystoupení Huberta Ripky 471 • Vystoupení Eugena Löbela 473 • Vystoupení Pavla Tigrida 473 • Vystoupení představitelů a mluvčích slovenského národa a čs. národnostních menšin 474 • Vystoupení sudetských Němců 474 • Diskuzní vystoupení vyslovující se k problematice kulturních a uměleckých aktivit čs. exilové obce a jejich zapojování do čs. zahraniční odbojové akce 475 • Vystoupení Evžena Klíngera–Kornela Synka 476 • Ohlas Klíngera–Synkova vystoupení 478 • Vystoupení Josefa Schricha 479 • Ohlas Schrichova vystoupení 480 • Kritické poznámky na okraj exilových kulturních aktivit Slováků a sudetských Němců 481 • Obecné otázky kulturní práce v exilu 482 • Vystoupení Bohuše Beneše 483 • Vystoupení Prokopa Maxy 483 • Vystoupení Huberta Ripky 485 • Vystoupení Eduarda Goldstückerera 485 • Vystoupení dalších zastánců koncepce politicky angažovaného umění 491 • Vystoupení Viktora Kripnera 491 • Vystoupení Pavla Tigrida 492 • Vystoupení Oty Ornesta 492 • Vystoupení Jiřího Muchy 492 • Vystoupení Jiřího Weisse 494 • Vystoupení Viléma Nového 495 • „Diskuzní příspěvek“ Karla Brušáka 497 • Pokusy o založení čs. divadelní scény v Londýně 498 • Pracovní konference kulturních a uměleckých tvůrců česko–německé národnosti sdružených v Czechoslovak–British Friendship Clubu 501 • Doprovodné akce 504 • Dramatická tvorba českých autorů v BBC 504 • František Langer jako rozhlasový autor 505 • Rozhlasová dramatická tvorba Josefa Schricha 506 • Jiří Mucha jako rozhlasový autor 509 • Dramatické práce Ornestovy družiny 509 • Účast Jiřího Voskovce a Jana Wericha ve vysílání Evropské sekce BBC 510 • Satirické skeče Oty Ornesta a Josefa Schwarze ve vysílání BBC určeném české mládeži v okupované vlasti 511 • Dramatické práce Ornestovy družiny v rozhlasovém vysílání sekcí BBC Home Service a Overseas Service 512 • Dramatické práce čs. uprchlíků německé národnosti v rozhlasovém vysílání BBC 512 • „Pódiové“ kulturní a umělecké programy kulturněpropagačního zaměření pořádané čs. emigrací ve Velké Británii v letech 1941–1945 515 • Hlavní tvůrčí subjekty čs. kulturní a umělecké práce kulturněpropagačního zaměření ve Velké Británii v letech 1941–1945 517 • Účast profesionálních umělců české národnosti na čs. kulturních a uměleckých podnicích kulturněpropagačního zaměření v letech 1941–1945 517 • Ochotnické soubory ve službách čs. oficiální propagandy 518 • Účast centrální divadelní skupiny Mladého

Československa-Dramatické skupiny Čs. kulturního střediska a jejich jednotlivých členů v čs. oficiální propagandě 519 • Účast příslušníků čs. vojenských jednotek ve Velké Británii v čs. oficiální kulturní propagandě 519 • Základní charakter „pódiových“ kulturních a uměleckých podniků kulturněpropagačního zaměření pořádaných čs. emigranty ve Velké Británii v letech 1941–1945 520 • Hlavní programové útvary čs. „pódiových“ kulturních a uměleckých podniků kulturněpropagačního zaměření v letech 1941–1945 521 • Hlavní formy „pódiové“ prezentace literárního repertoáru uměleckých pořadů 523 • Masové manifestace exulantů a britských obyvatel iniciované čs. emigrací po vstupu SSSR do válečného konfliktu 524 • Zahradní slavnosti čs. exilové komunity v Londýně v letech 1941 a 1942 525 • Garden Party časopisu Die Frau in Arbeit v Notting Hill Gate 525 • Zahradní slavnost v Kenwoodském parku 526 • Slavnosti k poctě svátku Cyrila a Metoděje a k uctění památky mistra Jana Husa 527 • Oslavy svátku svatého Václava 528 • Vánoce 1941 529 • Oslavy Svátku matek 530 • Oslavy čs. státního svátku 28. října 1941 530 • Vzpomínkové pořady ke druhému výročímu dni uzavření českých vysokých škol německými okupanty 532 • Vzpomínkové akce ke třetímu výročímu dni okupace českých zemí 533 • Kulturní podniky čs. emigrace k poctě Sovětského svazu 534 • Oslava ruské Říjnové revoluce 535 • Hudba a poezie SSSR 536 • Benefiční koncert ve prospěch nadace Aid for Russia 537 • Vzpomínkový večer k uctění památky V. I. Lenina 538 • Týden československo-sovětského přátelství 538 • Koncert Českoslovenští umělci Sovětskému svazu 539 • První výročí vzniku válečného konfliktu SSSR – Německo 539 • Gewehr und Fackel 540 • Sudetendeutsche Russlandkundgebung 540 • Večer k poctě Španělské republiky 541 • Kulturní večery čs. emigrace ve Francouzském institutu (Institut Français) 542 • Oslava státního svátku Francouzské republiky 543 • Večer k poctě národů Jugoslávie 543 • Kulturní a umělecké „pódiové“ podniky na podporu mezinárodní solidarity antifašistických sil pořádané z iniciativy Britů 544 • Mezinárodní shromáždění mládeže v Royal Albert Hall 544 • Prezentace umělecké tvořivosti příslušníků spojeneckých armád 544 • Promenádní koncerty čs. vojenské hudby v Londýně 545 • Matiné spojeneckých národů v His Majesty's Theatre 545 • Koncerty a literárně-hudební pořady věnované uctění památky významných osobností čs. kultury 546 • Dramaturgická skladba pořadů uskutečněných v letech 1941–1945 v Londýně k poctě představitelů čs. kulturního úsilí 547 • Kulturní pořady k stému výročí narození Antonína Dvořáka 548 • Kulturní programy uspořádané k poctě Bedřicha Smetany 554 • Slavnost k poctě Jana Amose Komenského 556 • Pamětní večery na počest Karla Čapka, Vladislava Vančury a Rudolfa Fuchse 557 • Pamětní večer k poctě Karla Čapka 557 • Tryzna za Vladislava Vančuru 559 • Tryzna za Rudolfa Fuchse 561 • Večer k poctě Jiřího Wolкера 562 • Večery k poctě literárních klasiků sudetoněmecké komunity 562 • Večer k poctě Adalberta Stiftera 562 • Večer k poctě Moritze Hartmanna 563 • Večer k poctě Bjørnstjerna Bjørnsona 564 • Nezávislá koncertní činnost 565 • Koncert českých a slovenských písní v Čs. institutu 565 • Koncert ukázek ze Smetanových oper Dalibor a Dvě vdovy 566 • Matiné oblíbené hudby v Klubu čs.–britského přátelství 566 • Další komorní koncerty v CBFC 566 • Koncert Z oper Bedřicha Smetany a Antonína Dvořáka 567 • Literárně-hudební večer v Klubu čs. umělců 567 • Večery poezie 567 • Ocel nadcházející revoluce 568 • Česká a německá poezie v prezentacích čs. umělců německé národnosti 569 • Tschechische Poesie in deutscher Übersetzung von Mácha bis Nezval 569 • Stimme der Heimat-Deutsche Lyrik und Prosa aus Böhmen und Mähren 570 • Recitační vystoupení v představení Věčného jara 571 • Divadelní pořady v sezoně 1941/1942 571 • Nové navázání na tvůrčí program E.F. Buriana 571 • Nové navázání na tvůrčí program Jiřího Voskovce a Jana Wericha 572 • Volá Londýn 572 • Reprezentační představení Klubu čs.–britského přátelství – Czechoslovak-British Friendship Clubu 574 • Unbeugsames

Böhmen 574 • Witiko 575 • Libussa 576 • Gott, Kaiser und Bauer 577 • Inscenační uchopení témat pořadu Unbeugsames Böhmen 578 • Kulturněpolitický význam pořadu Unbeugsames Böhmen 579 • Gala Performance of Czechoslovak-British Friendship Club 579 • Husité 581 • Inscenační ztvárnění ukázek české, německé a anglické dramatické tvorby předváděných v rámci Gala Performance of Czechoslovak-British Friendship Club 583 • Ohlas inscenace Husitů 584 • Kulturněpolitický význam inscenace Husitů 585 • Husitské revoluční hnutí jako téma kulturních a uměleckých pořadů čs. emigrace ve Velké Británii v roce 1942 586 • Nové londýnské provedení scén z Dvořákových Husitů 586 • Neuskutečněná představení Čecha a Němce, Tvrдых palic a Divadelního ředitele 587 • Hoffmanns Erzählungen-Talles of Hoffmann 588 • České lidové písně, tance a hry 589 • Věčné jaro 590 • Burianova Píseň písní 592 • Burianova inscenace Utrpení mladého Werthera 593 • Burianův inscenační přepis Máje 595 • Ohlas Burianových inscenací Píseň písní, Utrpení mladého Werthera a Máje 596 • Burianovské dramaturgické projekty v inscenační realizaci londýnských čs. divadelníků 597 • Montáž „jarní poezie“ Věčné jaro 598 • Scénické ztvárnění pořadu Věčné jaro 600 • Ohlas pořadu Věčné jaro 601 • Obecný přesah polemik o ideovém vyznění Věčného jara 604 • Další projevy nezávislých aktivit divadelních souborů Mladého Československa 606 • Zpěvy sladké Francie 607 • Nové kabaretní pořady Otty Lampla 607 • Koncert Otty Lampla ve prospěch ruského Červeného kříže 607 • Večer Otty Lampla 608 • Ohlas Lamplových představení 609 • Obnovení činnosti londýnských německých a rakouských divadelních scén 610 • Obnovení činnosti divadélka Laterndl 610 • Kleine Bühne 613 • Pokusy o založení nových londýnských německých a rakouských divadelních scén 614 • Österreichische Bühne-The Austrian Theatre (Rakouské divadlo) 615 • Lessingbühne (Lessingovo divadlo) 617 • Dramatická tvorba Karla Čapka na britských scénách 619 • Dramatické dílo Karla Čapka na zahraničních scénách v době druhé světové války 620 • Pokusy čs. exulantů žijících v britském azylu o definování významu literární a dramatické tvorby Karla Čapka ve vývoji české a světové literatury 624 • Uvedení Čapkových her Matka a Ze života hmyzu ve Velké Británii 628 • Provedení Čapkovy Matky v Liverpoolu 628 • Ostatní pokusy o „pódiové“ provedení Čapkovy Matky podniknuté ve Velké Británii za druhé světové války 629 • Inscenace dramatické revue Ze života hmyzu v Dublinu 630 • Teatrologické aktivity čs. exulantů ve Velké Británii v sezoně 1941/1942 630 • Teatrologické aktivity zaměřené na poznávání cizích divadelních kultur 630 • Aktivity zaměřené na propagaci čs. divadelní kultury 634 • Teatrologické aktivity Františka Langra 634 • Sborník Daylight o divadle 634 • Přehled aktivit centrální divadelní skupiny Mladého Československa v sezoně 1941/1942 635

PÁTÁ KAPITOLA – CHVÍLE TÍSNĚ 637

Sociopsychologické důsledky vyhlazení Lidic 639 • Téma „zavraždění Lidic“ v čs. zahraniční kulturní propagandě a v kulturněpolitických aktivitách světové veřejnosti 641 • Účast čs. umělců v kulturněpropagačních akcích inspirovaných osudem Lidic 644 • Divadelní a rozhlasové hry čs. exilových spisovatelů inspirované lidickou tragédií 644 • Langrova filmová povídka Děti a dyka 646 • Slavnosti k počtě Cyrila a Metoděje a Jana Husa v roce 1942 647 • Oslava 28. října 647 • Pamětní večer k 17. listopadu 648 • Předvánoční a vánoční zábavy 648 • Oslavy ruské Říjnové revoluce 649 • Oslava výročí narození V. I. Lenina 650 • Nezávislé kulturní a umělecké aktivity 651 • Koncertní provedení skladeb Leoše Janáčka 651 • Československý koncert „Na cestě k nezávislosti“ 651 • Ochabnutí divadelních aktivit Ornestovy družiny 652 • Pokus o divadlo pro děti 652 • Aktivity Anny Marie Joklové a Herberta Loma 653 • Sabo-

tage a Ruce k dílu! 654 • Česká polka 657 • Pokus o založení československé satirické scény DeN 660 • Česká kabaretní skupina působící v rámci Entertainment National Service Association 661 • Další umělecké osudy Otto Lampla 662 • Činnost Kleine Bühne v sezoně 1942/1943 663 • Činnost divadélka Laternndl v sezoně 1942/1943 665 • Švejk v Cambridge 666 • Die Himmelfahrt der Galgentoni (Nanebevzetí Tonky Šibenice) 667 • Aktivity čs. kulturních a uměleckých tvůrců v teoretické oblasti 669 • Brušákova stať o Novém divadle v Růžové ulici 669 • Kulturní zápisník o divadelním umění 670 • „Americké“ číslo kulturní revue Obzor 671 • Pořad k počtě Voskovce a Wericha 671 • Nová fáze diskuze o čs. kulturním a uměleckém úsilí v exilu 671 • Vystoupení Josefa Kodíčka 672 • Brušákův nový vstup do diskuze o čs. exilové kulturní a umělecké tvorbě 673 • Vystoupení Jiřího Langsteina-Hronka 676 • Vystoupení Otto Eisnera 678 • Závěrečná vystoupení 679 • Vystoupení Ernsta Sommera 679 • Vystoupení Karla Sedláka 680 • Závěrečná vystoupení Karla Brušáka 680 • Vystoupení Bohuslava Laštovičky 682 • Ukončení polemik o poslání a funkci kultury a umění za války 683 • Závěr období 684

ŠESTÁ KAPITOLA - V PROTIÚTOKU 685

Po bitvách u El-Allameinu a u Stalingradu 687 • Nová fáze procesu konsolidace čs. exilové obce ve Velké Británii 687 • Proměna postavení čs. Němců 688 • Opětné zesílení čs. exilových kulturních aktivit 689 • Posílení institucionální základny kulturních aktivit čs. exulantů v Londýně 689 • Středisko Klubu čs.-britského přátelství na Palace Court 689 • Dům československé mládeže 690 • Dům Rudolfa Fuchse 690 • Saša Machov 691 • Herbert Lom 694 • Jiří Weiss 695 • Postupné ukončení divadelních aktivit centrální divadelní skupiny Mladého Československa 695 • Nové umělecké aktivity čs. hudebníků 696 • Vilém Tauský 697 • Obnovení činnosti Českého tria-Czech Tria 698 • Československé dechové kvinteto 699 • Obecný ráz kulturních aktivit čs. emigrace ve Velké Británii v roce 1943 a v první polovině roku 1944 700 • Čs. oficiální kulturní propaganda 702 • Oficiální kulturněpolitické akce 702 • Nové čs. oficiální a kulturněpropagační „pódiové“ podniky 703 • Oslava narození V. I. Lenina 703 • Hold Čechoslováků Rudé armádě 704 • Hold Svobodově čs. vojenské jednotce bojující v Sovětském svazu - Koncert české a ruské hudby 705 • Pamětní večer k počtě T. G. Masaryka 705 • London Calling Prague-Londýn volá Prahu 706 • Oslava Svátku matek 708 • Manifestační shromáždění k uctění památky mistra Jana Husa 710 • Svatováclavské posvícení 711 • Oslavy dvacátého pátého výročí vzniku ČSR 712 • Tryzna na paměť popravených čs. studentů 713 • Vzpomínka na V. I. Lenina 713 • Ostatní oficiální kulturní akce 714 • Cyklus koncertů československé moderní hudby v Čs. institutu 714 • Cyklus koncertů československé hudby ve Wigmore Hall 715 • Koncert komorní hudby k oslavě založení druhého výročí Klubu čs.-britského přátelství 717 • Další koncertní aktivity čs. exulantů ve Velké Británii v roce 1943 a v první polovině roku 1944 718 • Pořady k uctění památky Bedřicha Smetany o stodvacátém výročí skladatelova narození a šedesátém výročí jeho úmrtí 718 • Slavnostní koncert na počest stodvacátého výročí narození Bedřicha Smetany 719 • Koncert Skladby Smetanova mládí 719 • Pokusy o kulturněpropagační využití operních skladeb Bedřicha Smetany 720 • Čs. institut jako základna pro koncertní prezentaci Smetanova operního díla 721 • Improvizované pořady ukázek Smetanovy operní tvorby 721 • „Dramaturgické průřezy“ operami Bedřicha Smetany 721 • Koncertní provedení ukázek z Dalibora 722 • Koncertní provedení ukázek z Prodané nevěsty 722 • Koncertní provedení ukázek ze Dvou vdov 723 • Koncertní provedení ukázek z Hubičky 723 • Koncert árií a duet z oper Antonína Dvořáka 724 • Pořady k počtě

význačných českých spisovatelů 725 • Kulturní akce k počtě Jaroslava Haška 725 • Nové večery k počtě Karla Čapka 726 • Večer poezie Jiřího Wolкера 727 • Recitační vystoupení centrální divadelní skupiny Mladého Československa 728 • Večer české poezie 728 • Proměna programu německé scény Kleine Bühne 729 • Laterndl v sezonách 1942/1943 a 1943/1944 730 • Die Bekehrung des Ferdisch Pistora na scéně londýnského divadélka Laterndl 731 • Politický a společenský kontext uvedení Langrova Obrácení Ferdyše Pištory 734 • Freie Bühne 735 • Hra Petera Lotara Christus, nicht Caesar! na scéně Freie Bühne 735 • Česká hudba v repertoárech britských koncertních institucí 738 • Česká vokální hudba v britských koncertních repertoárech 739 • Česká komorní hudba v britských koncertních repertoárech 739 • České orchestrální skladby v britských koncertních repertoárech 740 • Nový vstup Prodané nevěsty na britskou profesionální operní scénu 741 • Prodaná nevěsta ve světě 741 • Prodaná nevěsta ve Velké Británii 743 • Prodaná nevěsta v provedení Sadler's Wells Opera Company 744 • Pokus o filmový přepis Haškova Švejka 747 • Haškův Švejk v zahraničí za druhé světové války 747 • Haškův Švejk a čs. emigrace 749 • Britský film Schweik's New Adventures 751 • Teoretické aktivity 752 • Ohlas sborníku literárních prací čs. spisovatelů a umělců z USA Zítřek 752 • Teoretická reflexe britské a jinonárodní divadelní tvorby 753 • Teoretické aktivity zaměřené na propagaci Československa a jeho kultury mezi Angličany a příslušníky dalších cizích národů 755 • Dvojitý jubileum Národního divadla v Praze 755 • Seminář o Československu na londýnské univerzitě 756 • Doznívání ideových diskuzí z let 1941 a 1942 756 • Téma „sjednocování“ v diskuzích z let 1943–1945 757 • Polemické střetnutí Karla Brušáka s bývalými druhy v otázce hodnocení soudobé domácí kulturní a umělecké tvorby 758 • Descendentní fáze činnosti někdejší centrální divadelní skupiny Mladého Československa 762

SEDMÁ KAPITOLA – NA CESTĚ K VÍTĚZSTVÍ 763

Otevření nového válčiště, tzv. „druhé fronty“ v Evropě 765 • Nová proměna vnějších podmínek života čs. emigrace v Londýně 766 • Útlum kulturních aktivit čs. exulantů německé národnosti 766 • Oslavy státního svátku ČSR v roce 1944 767 • Oslavy narozenin T. G. Masaryka 767 • Tryzna za Víta Nejedlého 768 • Koncertní provedení scén z Dvořákovy Rusalky 769 • Poslední vystoupení čs. exilových hudebních umělců v Londýně za války 769 • Hra Emila Synka The Last Stone (Poslední kámen) na scéně divadla Phoenix 770 • Machovovy inscenace Madame Butterfly a Così van tutte 771 • Poslední významné ediční podniknutí čs. Němců: Stimmen aus Böhmen 772 • „Divadelní“ číslo Review 43 775 • Poslední časopisecká polemika vztahující se ke kulturním aktivitám čs. emigrace ve Velké Británii 776 • Ukončení kulturních aktivit čs. emigrace v Londýně v době druhé světové války 779 • Den vítězství 779

OSMÁ KAPITOLA – DOMŮ! (DOMŮ?) 783

Znovu na křižovatce 785 • Poválečné osudy čs. kulturních tvůrců a umělců naleznuvších v letech 1938–1945 azyl ve Velké Británii 786 • František Langer 788 • Josef Kodíček 789 • Viktor Fischl 789 • Jiří Mucha 790 • Ivan Jelínek 791 • Eduard Goldstücker 792 • Evžen Klínger–Kornel Synek 793 • Anna Jandová–Patzaková 793 • Josef Löwenbach 794 • Ernst Sommer 794 • Eva Priesterová 794 • Hans Walter Süsskind 795 • Vilém Tauský 796 • Bohumil Vančura 796 • Růžena Herlingerová 797 • Otakar Kraus 797 • Julius Gutmann 798 • Marie Hlouňová 798 • Líza

Fuchsová 798 • Ota Ornest 799 • Pavel Tigrid 800 • Josef Schwarz 801 • Josef Lederer–Jiří Klan 802 • Karel Brušák 803 • Růžena Hlaváčková 803 • Věra Langrová 804 • Saša Machov 804 • Heinrich Fischer 805 • Julius Gellner 806 • Paul Lewitt a Charlotte Küterová 806 • Friedrich Richter a Amy Franková 807 • Paul Demel 807 • Elsbeth Warnholtzová–Eliška Frejková 808 • Herbert Lom 808 • Anna Maria Joklová 809 • Karel Lamač 810 • Jiří Weiss 810 • Vlado a Lída Clementisovi 811 • Dvojí osud 812

ZÁVĚR 813

Na okraj závěrečné bilance kulturních a uměleckých aktivit čs. exulantů v Londýně v předvečer a za druhé světové války 815 • Hlavní vývojové tendence čs. exilové kultury a umění v Londýně ve válečném období 1939–1945 815 • Dvojí charakter kulturních a uměleckých podniků „pódiového“ typu uspořádaných čs. emigranty ve Velké Británii za druhé světové války 818 • Charakter čs. oficiálních a polooficiálních exilových kulturních a uměleckých „pódiových“ podniků kulturněpropagačního zaměření z hlediska progresu uměleckého vývoje 819 • Vývojový význam tvůrčí činnosti centrální divadelní skupiny Mladého Československa v Londýně za druhé světové války 820 • Teoretická reflexe divadelní tvorby 833 • Úsilí čs. exulantů o popularizaci výsledků minulostního i současného vývoje stavu české a světové divadelní tvorby 833 • Teatrologické aktivity rozvíjené čs. exulanty v oblasti divadelní kritiky 835 • Diskuze o smyslu a poslání exilové kulturní a umělecké tvorby 836 • Základní vývojový význam čs. kulturních a uměleckých exilových aktivit 837 • Múzy mezi zbraněmi 838

PRAMENY A LITERATURA 839

LEGENDA K OBRAZOVÉ ČÁSTI 850

MUSES IN EXILE 854

JMENNÝ REJSTŘÍK 859